

A nacht azpe Tex Willer

I schauge auz pa vestar un sige, nidar in spilpark, di khindar boda spiln pittar bala un di gröazarn anvétze boda soin nidargesotzt atz penkhle zo reda un zo lacha. 'Z izta verte di schual, da mangse auzrastn un gödarnen dise barme tang, da aftn pèrge.

In khindar kontären hërta ke biar, dise djar, soin lai gânt squàse liabar ka schual, ombrómm, in sunjo, no vor se hatt gemacht verte, habar gemucht gian vür pittn khüa, au afte etzan obar 'z länt. Biar hãm gehatt a hütt au aftn Sbânt un di khüa habarse gehaltet sèmm in gântz summar. Daz mörgas saibar augânt zo molàrase auz von stall un dena saibar sèmm gestânt in gântz tage. Bar soinda lai gest biar alümma, i halt ke bar soin lai gest di lestn khüdjara, ma ettlane tschellela soinaz khent zo venna un z' spila pitt üs.

Daz meararste però hattaz gemacht kompanja ünsar hunt, un baldar iz gest au er o, saibaraz gehöart sichar. Alóra von bolf habar gehöart ren lai in di stördja von "Capucetto Rosso" ma bar soinaz gevörtet von fremmegen un von katzadör. Azzamar vorst ombrómm, boabez nétt, furse ombrómm ma vörtetze hërta vo daz sell boma nétt khennt, un biar fremmege habarar gesek bintsche un in haus niamat iz gânt a katza.

Afte etzan, antánto azpar hãm gehüatet di khüa, habar vil gelest, in Tex Willer, in Zagor un ploaz libadar vo stördje.

Pròpio zoa zo maga lem dalbàng biar o daz sell bobar hãm gelest, ettlane vert saibaraz fermärt z' slava in di hütt: kesà bidaz berat zuarkhent dar per, odar a billez vich bodaz hettat geböllt vrèzzan. Biar beratn gest boróatet zo mèkkanaz un zo machaz inkian, bar soinaz gehöart azpe dar Tex.

In sell tage iz gest barm ma datz abas izzese geheft dar air, sovl biz berat khent zo umbittra. Èkko, benn berat gest pezzar baz pittn temporál, slavan in da alt hütt pittn reng boda mèkket atz plèch un pinn bint boda fuket in pa klüft von maurn pitt khnott? Fatto sta ke bar hãm persuadart moi màmma zo

lazzanaz sèmm. Si, mörgas, berat augerift palle zo mèlcha di khüa, no vor in takh.

Da sell nacht izta abekhent di bèlt, schaur un bazzar, plitzegar un tondrar, disa boll iz gest an aventura.

Allz in an stroach habar gehöart krabln untar in groaz tor vodar tetsch. Sichar a vich, dar per? Dar basilisko, hatta gehetzeget moi pruadar bodase iz lai hërta gesek vorlört vor allz. Di indjelsi, hãne khött i bode hãn vorstãnt sa allz, ke in djornélele izta gest geschribet INGLESII! Ma i pinme gehöart Tex Willer, niamat berat innkhent in da alt tetsch vodar hütt!

Sichar, pezzar iz gest nétt machanse hõarn un lugárnse, un asó saibaraz gezoget nidar nãmp, aftn padjù pitt stroa, un soinaz untargedekht sin in khopf. Auzzalt iz gest allz a gekràbla un a gehétzega, biar, innzalt, vest un stille, ena zo spèrra oage da gântz nacht. Balz hatt ágeheft zo khemma takh, habar gehöart moi muatar, boda no vo baitom, hattaz gerüaft. Biar soin lai auzgesprunk von dekhan ma in korãdjo zo tüana offe 'z tor, habaren gevuntet lai balse iz gest sèmm vorã si. Un alóra habaren gesek, in arm hunt, bobãglit un gevortt azpe a tschörk, au nã dar maur vodar hütt. Daz arm vich hattaz gebizt alümma auz untar in sell bèttar, un hattaz geböllt helvan.

Dar hunt hatt gehatt geprocht di khnettnen un iz gest inkãnt vo huam zo khemma ka üs.

Alle di kókkole vodar màmma, in sell tage, soin gest vor imen, ma bia hettatpar gemak soin djelósat dõpo daz sell bodar hatt gehatt getãnt. (n.g.)

Dar Elvio Fachinelli

Vor a par tang moi nono hatmar gezoaget an schümman altn artikl von djornál 'La Repubblica' djar 1992, boda redet von Elvio Fachinelli.

Dar hatten gehatt vortgelekk in an kaseti un gehaltet gerècht ettlane djar un asó hãne detzidart zo schraiba eppaz vo disan bichtegar mãnn, boda sichar nétt alle khennen.

Dar Elvio Fachinelli iz gebortet da atz Lusérn atz 29 detzèmbre 1928 un iz gestorbet atz 21 detzèmbre 1989 a Milàn, 'z iz gest a gekhennatar psicoanalista un psichiatra boda hatt studjãrt doktor a Pavia. 'Z djar 1952 hattar gevãnk di laurea un dõpo izzar gânt vürsnen pitt neuropsichiatria a Milàn.

Dena izzar inngånt in di 'Società psicoanalitica italiana' un hatt geschribet vor bichtege djornél azpe "Il Corpo", "Quaderni Piacentini" un "Quindici".

Ma furse, daz peste bodar hatt gemak tüan, iz gest zo macha khennen di pedagogia non autoritaria, machante sachandar pratiche o, azpe tüanante offe an asilo sèlbart nãmp Milàn, in di zona vo Porta Ticinese.

In soi lem hattar geschribet vil libarndar un hattar tradürt vil àndre, daz meararste von Sigmund Freud.

Lusérn, soi länt, hatt gètt soi nãm dar bibliotèk, umbrómm dar hatt geschenkt 500 libarndar geschribet vo imen un vo àndre o.

Ummadar von pestn libarndar dar soinen, boda no haüt khint daz meararste studjãrt, iz "La Freccia Ferma".

In disan artikl dar autór khütt ke drai djar pellar hattar gehatt geschribet vo zboa libarndarn von Fachinelli gehozt "La mente estatica" un "Claustrofilia", vorgèzzantese però vo disan schümman libar boda iz khent geschribet pellar un boda iz gest asó schittar boma hatt persin gemacht fadige zo venna.

Lesanten in compagnia pinn àndar zboa libarndar makma vorstian vil sachandar atz mentsch un atz bia 'z pensãrt.

Dar redet vo bia di laüt nützante 'z hirn un allz daz sell boz mak tüan, pensãrse au alle zo "inkiana" dar zait.

Alle di sachandar boda dar mãnn pensãrt un traga bidrúmm di zait, zo fermãrase un zo tüana azpe si berata nétt.

Ditza khint kontãrt von Fachinelli nützante a stördja von an mãnn, a mãnn bodase vörtet vodar zait, bodasan nétt bill bizzan zo stërba odar zo khemma alt. Dõpo vil zait dar mãnn vinnt an mètodo zo regolãra soi zait. Vo dise vür pensãrtar

solo at est, atz bazta sutzédarta est un nétt mörng odar gestarn, toalante di zait in khlummane segmenti.

Asó dar mãnn mak lem 'z lem zait vor zait, khearante bidrúmm baldar velt odar bill bidar machan eppaz.

Ma vorstéat pitt disan libar, bia dar Fachinelli iz gest bravat zo interpretàra di pensiarn von an mentsch un zo adattãrase pitt daz selln bobar alle hãm in ünsar hirn.

Anna N. N.

Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbro.it

ZIMBAR KOLONIA 2019

'Z iz zait innzoschraiba di khindar; di kartn auzzovülla mang khemmen gevorst in Kulturinstitut odar khemmen abegevazt vo soin sito web (www.kulturinstitut.it).

Zo tüanaz izta zait finn an erta 23 von höbiat. Azpe alle djar mochtma zaln 30 € innzoschraibase un, an lestn, 5 € atn tage vor daz earst khinn un 4 € vor ania glaz àndarz.

ZIMBAR KÜRS

Berdase bill innschraim in di zimbar kürs makz tüan, tüat àrúavan odar schraim (info@kil.lusern.it) in Kulturinstitut. Di kürs bartn khemmen gemacht in mãnat von höbiat un snit un di tang un di urn bartn khemmen zornirt pinn laüt bodase innschraim. Zo bizzasan mearar tüat àrúavan in Kulturinstitut (0464 789645).

Dar akhar vor di lusérnar

Azpe alle djar atz Lusérn dar summar iz da peste stadjóng vor di laüt boda bölln hãm an akhar, umbrómm 'z izta khummandar snea un auzzalt iz nèt khalt.

In di èkhar di laüt vo Lusérn hãm ágiheft zo setza verdure vor necessità, umbrómm durãnte in kriage (vorãnahi un dõpo o) di sölde zo khoava z'èzza soin gest odar bintsche odar sa soinda njãnka gest.

Asó di laüt hãm gemocht tüan pitt daz sell bo sa hãm gihatt. Di patãtn atz Lusérn soin nia gest an problèma, umbrómm amenoké azta a djar nèt gea letz dar raccolto, dar sãm iz hërta dar sell, di patãt. Pinn patãtn hattma gimak machan an hauf sachandarn. Daz sell boda subito khint in sint iz di "patãtana pult", bobar sichar alle khennen. Ma lek zo siada di baizan patãtn, ma smòkette un lek drinn baizez mel. Ma mischt allz in khezzl vo dar pult un mischt fin az khint hert. Ma makze èzzan pitt verdure un vlaisch odar gipratet pittar lugãnega. Oltre dar patãtana pult di patãtn makmase rãstn, sian, ma mage machan purè un vil àndarst.

Àndre verdure boda soin khent un khemmen no hërta gisetzt atz Lusérn soinz: rebla, tschükkla, teng, piselli, salàt, khabaz, karãttn un vil àndre.

Vil verdure khemmen ginützt zo macha suppn un o z'èzza azpe contorno, a specialità iz pult un teng. Pinn khabaz khinta gimacht 'z kraut, ma ka herbest un nèt pan summar. Di karãttn khemmen gisotet un gilekk vort in an bussolo drin pitt soin bazzar (asó stiansa guat mearar djar o).

Daz earst bo ma mocht schaug benn ma bill setzan eppaz in an gart iz dar terén. Bichte iz ke dar gart mocht soin in di sunn, senónda krescharta bintsche odar nicht. Da khön ke 'z berat pezzar hãm in gart espóntart a sud, asó zo haba mearar sunn. Bichte izta o di earde von gart. 'Z mocht soin a guata earde, voll pitt sostãntze nutritive, dise djar hattma ginützt in mist von stall, est nütztma àndarst.

Di earde mocht o soin nèt kartza hert un voll pitt khnöttla, senónda izze diffítzile zo fluaga. Eppaz àndarst bo ma mage nèt vorgèzzan iz 'z bazzar. Ma mocht vennen 'z bazzar zo bèzzra in gart, senónda krescharta nicht. Atz Lusérn di mearastn laüt vãngen 'z bazzar von reng, bo da khint abe von tach, ma az ma hatt an pozzetto untar earde iz no pezzar, asó ànka az nèt renk, 'z bazzar izta lestéssu.

Vor di lusérnar in tage vo haüt dar akhar iz neméar an arbat, ma a passióng zo pasàra vort di zait un zo maga èzzan guate sachandarn. 'Z iz a groaza sodisfatzióng mang èzzan di patãtn odar 'z kraut, gisetzt durãnte in summar, pan bintar.

An gruaz,
Samuel Pedrazza

Rina Nicolussi Moretto (96 anni)

Parte proprio oggi, e durerà fino a domenica, la terza edizione del Guitar Campus, tre giorni sui prati di Luserna per imparare a suonare la chitarra o perfezionarne la tecnica. La novità del 2019 è la sede: la scuola UpDoo! di Rovereto ha vinto il bando per la gestione del nuovo centro culturale Ponte Radio ai Baiti che diventerà un vero e proprio opificio delle idee per gli anni a venire tra corsi, eventi formativi e campi scuola. Dopo le edizioni del 2017 e del 2018 che hanno visto partecipare giovani provenienti da tutta Italia, anche quest'anno la settimana formativa - che comprende anche un corso di liuteria con gli artigiani della musica - conta ben ottanta iscritti.

Vor da dritte bõtta Lusérn iz khent zornirt azpe setz von bichtege trèff gehoazt Guitar Campus, vor alle di djungen von Beleschlãnt boda bölln lirnren faivan eppaz. Daz naüge iz ke vo haür vort di schual vo Musik UpDoo!

An summar voll musik atz Lusérn

Di schual vo Musik UpDoo! vo Rovràit hatt genump zo zis in Ponte Radio

vo Rovràit hatt genump zo zis in Ponte Radio vor di djar boda bartn khemmen. 'Z haus bart khemmen z'soina dar setz vor vil àndre kurse, campus, un laboratòrdje boda alle bartn hãm zo tüana pittar kunst un pittar musik. 'Z iz nèt da earst bõtta boda ünsar länt hatt zo tüana pitt asó eppaz: dar bartet sichar gidenkhan ke vor viar djar nã un nã di toské vodar veròin Liberenote hãm hergerichtet in stage Recitarcantando. Vor zboa bochan mearar baz sèchtzekh laüt tra khindar un maistre hãm gelekk panãndar a gãntza òpera vo teatro: vo dar stördja un vo dar musik fin afti

kantzú un di diãloge, allz naüge un nia gisek odar gihöart vornaì, zo kontàra eppaz von länt un vo soine laüt. Njãnka khõnz, allz iz gest geredet un gesunk azpe biar. A djar spetar di veròin Eraquariodanza vo Parma - bodada arbatet a lusérnaren, di Lucia Nicolussi - hatt hergerichtet ploaz khlummane spetàkole in balt, nã in staigele von Tritt von Sambinèlo. Di boch vor in spetàkolo alle di atör hãm gemacht di pròve atz Lusérn, lirnante o eppaz alln in khindar boden soin gãnt nã. Haür anvétze atz Lusérn soinda zuargerift schiar sintzekh puam, nétt lai trianar ma vo auz o, boda

vor viar tang - vo gestarn finn an sunta 7 - bartn lirnren zo faiva pittar kitarr odar pezzar baz sa soin sa gest guat zo tüana. Dar kurs iz khent hergerichtet vodar trianare schual vo musik UpDoo! un durchgevüart von gekhennate maistro Lorenzo Frizzera. Di puam bartn nützan pròpio di lokél von Ponte Radio azpe schual un bartn machan a par spetàkolo ummar pa länt. Nãmp allz ditza, azpe 'z iz aromài traditzióng, bartze haltn da Zimbar Kolònia von Kulturinstitut Lusérn o. Vo mearar baz zbuantzekh djar di djungen zimbarla mang lirnren zo reda azpe biar un zo nütza pezzar ünsarna zung spilante un stianate pitnãndar. 'Z iz hërta asó schümma seng ke, almèno pan summar, Lusérn vülltze au pitt khindar un djunge puam boda rivan in länt zo lirna boll eppaz naügez, ma zo khenna ünsarna zung un kultúr o. Vil izta in mòto vor in herbest o, pitt drai djunge diarnen vo Lusérn boda panãndar hãm augelekk an schümman prodjèkt, ma vo ditza barte ren an àndra bõtta!